

Diatriben medicam de diebus criticis / ... subjiunt Georgius Wolffgangus Wedelius ... & Georgius Tobias Wallich ... Jul. 1667.

Contributors

Wedel, Georg Wolffgang, 1645-1721.
Wallich, Georg Tobias, active 1667-1670.

Publication/Creation

Jenae : Typis Samuelis Krebsii, M DCC VII. [1707]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/d2x3dg85>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DIATRIBEN MEDICAM

DE

DIEBVS
CRITICIS,indultu & authoritate illustris & gratio-
sissimæ Facultatis Medicæ in florentissima Salana,*publicæ Φιλιατρῶν Ἀγοσνέψαι subiiciunt*GEORGIVS WOLFFGANGVS
WEDELIVS, MEDICINÆ
LICENTIATVS,

&

GEORGIVS TOBIAS WALLICH
SALZVNGA THVRINGVS,*ad diem Iul. 1667.**H. L. Q. C.*

IENÆ,TYPIS SAMVELIS KREBSII.
M DCC VII.

DIATRIBEN MEDICAM

DE

D I E B V

C R I T I C I S

indulgent & authentic illustrations & great
valuable facts in the history of the

GEORGE WOLFFSTANG
WEDDING MEDICINE
LICENSATE

GEORGE TOLAS WALLACE
245 N. 7th St.

THE UNIVERSITY OF
M D C C VII

I. N. 7.

AVrea est & æterna memoria digna sententia Hippocratis l. περὶ παθῶν c. 36. textu 1. seqq. ὅταν δὲ ἐπὶ νοσέοντι αἴθνη, ἐπανερωτᾶν χρὴ, ἃ πάσχει, καὶ ἐξ ὅτῃ, καὶ ποσῶς, καὶ τὴν κοιλίην εἰ διαχωρεῖ, καὶ διαίταν ἥντινα λαμβάνει. Cum ad ægrotum devenieris, interrogare oportet, quæ patiatur, & ex qua causa, & quot iam diebus, & an venter succedat, & quo victu utatur.

Non minimum quæsitum, cuius necessariam cognitionem autor diuinus perhibet, est: QUOT IAM DIEBUS æger patitur.

Si quid aliud enim, certe tempora morborum curiose attendenda, ut dignoscat medicus, num principium, augmentum, statum, vel declinationem decurrat morbus, num πεπασµὸς coctio, num ὀµότης cruditas sese prodat, ut motus morbi & magnitudo innotescat, ut, an CRISIS speranda, pateat.

Hæc omnia quantum ad prognosin & curationem recte obeundam habeant momenti. sole meridiano patet clarius. Fidelius instituitur prognosis, tutius curatio, si attendantur dies morbi decretorii.

Si quæ assolent, quæque oportet signa ad salutem esse, omnia ægro esse videat medicus, gratiofo ore promittere vitam: sin contra, triste omen hariolari potest: utrobique se χαρίεντα præstat, vitæ necisque leges accurate pensitans.

Hoc fine quoque Exercitium hocce Academicum instituimus. Faxit supremum Numen, ut feliciter omnia cedant!

ὀνομασολογίαν & πραγματολογίαν **delibat.**

AN *sint dies critici*, de eo nemo sanus dubitat, cum experientia, ratio, autoritas pro illis militent.

Dies h. l. non solum lucem, sed & tenebras complectitur; non id tempus modo, quo sol supra horizontem decurrit, appellatur dies, sed etiam illi tempora noctis adiacentia.

Non accipimus dies criticos *late*, pro quocunque die, ubi spes salutis vel mortis metus imminet; ubi salutem in euasuris, mortem in morituris prædicere gloriosum est medico: Hoc modo κρίνεσθαι ἐστὶν *diuino Seni*, ἐν ᾗσι νόσοισιν, ὅταν αὐξάνῃαι αἱ νόσοι, ἢ μαραινῶνται, ἢ μετέπιπτουσιν εἰς ἕτερον νόσημα, ἢ τελευτῶσιν, *iudicari in morbis est, cum morbi augescunt, aut marcescunt, aut in alium morbum transeunt, aut desinunt.* l. de affect. s. 8. t. 21.

Sed *stricte* pro tempore in febribus acutis, ubi post statum, seu omnium maximam exacerbationem, morbi vel ad salutem vel ad mortem fit conuersio, quo sensu κρίσις ἐστὶν δὲ πάλυσις νόσος, *crisis est morbi exolutio.* Hipp. de precept. s. 12. t. 9.

Dicuntur alias dies decretorii, qui decernunt de exitu morbi, item κρίσιμοι *iudicarii, indicatorii*, ex quibus velut argumentum capimus iudicandi hoc vel illo modo.

Nomen fortiti sunt dies critici δὲ τῆς κρίσεως, *a crisi.*

Κρίσις denotat tum iudicii actionem ipsam, tum iudicium seu sententiam, quæ in iudicio fertur.

Critici dies dicuntur partim, quia in illis iudicatio quædam instituitur, cum morbus & natura contrariis depugnant frontibus: partim, quia iudicium latum designant, vel morbum naturæ, vel hanc illi palmas dedisse.

Hesychio & Suida autore, τὸ κρίνειν etiam numerare, sequeretur, & veluti per cribrum aliquid excernere denotat, item pugnare. Vid. Lang. l. 1. epist. 37.

Quocunque sensu accipiatur, parum refert. modo de re constat.

Crisis est ὁ ξύρροπος ἐν νόσῳ μεταβολὴ πρὸς σωτηρίην ἢ ὀλέθρον ἐπὶ τὸ ἀμεινον ἢ τὸ χεῖρον, *subita mutatio in morbis vel ad salutem*

epidem.

Acerrima pugna est in crisi. Morbus actoris vices, rei æger subit: medicus iudex est; accidentia testes. Diæta seu terminus huius pugnae decisiuus sunt dies critici.

Motus cum sit crisis, gaudet suis terminis. *Terminus à quo* criseos est ἀρχὴ morbi, seu status. *Terminus ad quem* est salus vel mors, idque die critico.

Critici ergo dies sunt, in quibus pugna natura cum morbo est maxima, unde decretio quadam instituitur, cum excretionem vel abscessu, ad salutem vel ad mortem.

Sunt hi dies veluti arbitri & iudices disceptationum naturæ & morbi, vltro citroque habitatum. Quod ratum cuique esse debet, decernunt & statuunt.

CAPVT II

causam criseos & dierum criticorum ex sententia Veterum exponit.

ἅδὲν ἀνευ φύσεως γίνεσθαι, nihil in natura fit sine natura, seu causa naturali, inquit *Cous l. de aer. aq. & loc.*

In determinanda hac causa desudarunt vsque huc auctores medici & philosophi.

Pythagoras & Plato numericæ virtutis causam adscribunt. His ἡ τῆς ἀριθμητικῆς τάξεως πρὸς τὰς κρείστας τῶν νοσούντων ἀγκέσται ἐστίν, *numerorum ratio ad iudicia agrotantium sufficiens est, verbis Hipp. in epist.*

Septenarius numerus ipsis est masculinus, perfectus, unde & scalarium annorum ἐνέργειαν deducunt.

Largam huius opinionis ventilationem & discussionem videre licet tum apud alios, tum apud ipsum *Galenum l. 3. de dieb. decret. c. 11. Glacan. curs. med. part. 3. l. 2. p. 634. Claudin. s. 1. de dieb. crit. c. 6. Senwert. instit. l. 3. part. 3. cap. 12.*

Hippocrates Pythagoræ fuit discipulus, qui, vt iam subin-

nuimus, perfectionem rerum humanarum & diuinarum har-

fic perinde in certa numerorum harmonia accidisse contem-
platus est: seu quia rerum perfectio in hac numeri determina-
tione præfinitur. *Cass. Caldera de Heredia tribunal. med. f. 5. p. 12.*

Hic itaque *diuinus senex* in numeris fere dierum acquieuit,
& teste *Auicenna*, in explanatione dierum criticorum solum expe-
rientia fuit contentus.

Causam tamen redditurus, cur dimittat febris in diebus
imparibus, ait, ὅτι ἐν ἡῶσι ἀγῆστοι τῶν ἡμερῶν ἔλκει τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς
κοιλίας, ἐν δὲ ἡῶσι περσῆσιν ἀφίει, quod videlicet in paribus diebus
trahit corpus de ventriculo: in imparibus vero dimittit. l. 4. de morb.
c. 20. t. 13.

Conuenit fere cum Pythagoræis *Augerius Ferrerius*, l. de dieb.
erit. qui in septenarios & nouenarios diuidit dies, ex iisque cri-
seos causam elicit. *Vid. Claudin. f. 1. c. 7.*

Non abludit etiam sententia *Amati Lusitani cent. 1.* & alio-
rum, qui dies morbi conferunt numeris cantus; vt in illis, ita
in his esse modo consonantiam, modo dissonantiam: inde pa-
ribus diebus quietem, imparibus pugnam oriri.

Galenus l. 3. de dieb. decret. dierum horum rationem redde-
re studens, eam ad solis peragrationem per zodiaci signa in
morbis diuturnis reduxit, in acutis vero ad Jæ motum, siue e-
ius actio proueniat a signis, quæ proprio motu percurrit, siue
a luminis diuersitate, quod a sole recipit, siue ab vtrisque si-
mul concurrentibus.

Effinxit hic etiam *ensem medicinale*, ex mense lunari,
seu periodico, & apparentiæ commistum, siue iam illud ex pro-
pria sententia, seu in gratiam aliorum protulerit, vt vult *San-*
ctor. Sanctorii comm. in 1. apb. 20. p. 243.

Auerroes l. 3. colliget. c. 9. censet morbos in hoc aut illo die
potius, quam in aliis iudicari, non ex cœlestibus corporibus,
sed ex proportionem agentis ad id quod patitur, contingere, si-
cut e. g. linum ab igne comburitur: finis combustionis non fit
ab extrinseco, sed ex proportionem potentiæ agentis ad resisten-
tem patientis corporis, seu vno verbo, a coctione, quæ illis
diebus, & non aliis, fit.

Hieron.

Hieron. Praecaster. l. de caus. dier. criticor. cap. 6. vnice ad humorem melancholicum criticos refert dies, quia, 1. vt alia taceamus, humor melancholicus in morbis semper peccet, aut quasi peccet. 2. cum crassior & segnior reliquis sit humor, ideo fieri, vt potissimum circa melancholiam & motus & digestiones attendantur crises. Sed dubiis eius satisfaciunt autores supra citati.

Ptolomeus in centiloq. c. 6. iubet criticos inspicere dies, & lunæ peragrationem in angulis figuræ sedecim laterum: qui si bene affecti fuerint, bene; sin male, male erit ægro, cuius deductionem vid. apud Glacan. curs. med. part. 3. l. 2. p. 652.

Astrologi alii referunt criticorum dierum virtutem ad phases Dæ, non tam ad Oem ipsum, quam respectu ægritudinis consideratas. Autoritatem citant *Pergameni*, quam etiam modo tetigimus, ex 3. de dieb. decret. c. 1. & 6. Sed plura de his iam.

Prosper Martianus comm. in de rat. vict. acut. s. 4. p. 396. seq. Soli etiam vim non vulgarem in excitandis diebus criticis defert. Virtus solis est, inquit, crisin hac vel illa hora excitare, lunæ vero hac vel illa die. Addit etiam, etsi luna ad punctum exactum, in quo crisis excitari debet, nondum peruenerit, eam tamen dispositionem in corpore & humoribus ipsis vsque ad illud tempus introduxit, vt actione solis adueniente crisis fieri possit.

Quidam πάντα ὑπὲρ ἑαυτῶν ὑπερφύσσοντες omnem superare captum criticorum dierum vim statuunt; sicque ad occultum & τὸ θεῖον istud confugiunt. Alii a Deo peculiarem septimo diei inditam qualitatem arguunt. Quo referenda est *Valeriola opinio* l. 3. loc. commun. c. 7.

CAPVT III

causam, ἀμείνων & ἐμμεσόν, veras
indagat.

CVM dierum enumeratio diuino seni in morbis tam sit solennis, super quam tota & prædicendi & curandi ratio sæpe fundatur,

fundatur, in hoc tamen quiescendum esset, etiamsi illius causa vera ignoraretur, dictante *Martiano l. c.*

CAUSA dierum criticorum & criseos ipsius IMMEDIATA est NATURA, corpus nostrum regens, seu prout quis nominare volet, calorem nostrum, archæum, facultates animæ cum calore simul, vel expultricem modo, quam in specie amplectitur *Pergamenus l. 3. de dieb. crit. c. 8.*

Hæc vere τὸ θεῖον est in morbis Hippocraticum. Νέσων Ούσιες ἰν τεοί. *Natura morborum medicatrix. 6. epid. f. 5. t. 1.*

Hæc morbis alteratur & impugnatur, pugnamque contra cum morbo instituit, πέψις, πεπασµὼ καὶ ἐρεθισµὼ corpori succurrit, nec extremum conatum detrectatur, vt sicubi potis est, eliminet hosticam turbam: sin minus & ipsa succumbit, sicque κρείων eiusmodi instituit.

Natura ἀνευρείσκει ἑαυτῇ τὰς ἐφόδους, inuenit sibi ipsi insultus, velut aggressorem quendam, quibus expellit morbos, eosdemque quantum potest, a se propulsat. *6. epid. sect. 5. t. 2.*

MEDIATA PROXIMIOR seu materialis sunt HUMORES, in primis BILIOSI, a mixtionis confederationisque legibus secessionem qui fecerunt. Natura itaque Διακρίνουσα ἀπὸ τῶν χρεῖσων τὰ μοχθηρὰ, καὶ ὡς θεὸς κενάσκει πρὸς τὴν ἑκκρείων, *secernens humores noxios a bonis, eosque ad excretionem preparans*, crises & dies criticos producit, *Galen. 2. aph. comm. 13.*

MEDIATA REMOTIOR *περὶ ἀρχήν*, quæ intrinsecam ad agendum mouet, est INFLUXVS ASTRALIS, præcipue LVNÆ, quæ in hæc sublunaria omnium manifestissime vires suas diffundit. Vid. *Zacut. Lusit. M. P. H. 66. l. 2. it. introit. ad prax. precept. 44. fol. 35. & Helmont. form. ort.*

Hæc humorum domina, a veteribus philosophis ψευδοειδής a luce mutuatitia nominata, prout certa incertis vultibus vertigine modo hac, modo illa ad solem facie apparet, ita etiam humores in corpore nostro, ægro præsertim, & h. l. febrium ardentium vesuuiano igne exusto, dispensat.

Cum emensa est Ὡα a principio ægritudinis 90. gr. sicque ad ☐ peruenit, (quoduis autem signum Zodiaci constat 30. gr.) efficit primum diem criticum: cum 180. gr. in ☿ne posita facit secundum

cunctum diem criticum. Cum iterum ad ☐ decurrit, seu 270. gr. compleuit, tertius emergit criticus: cum ad locum primum devenit, quartus exsurgit decretorius.

Decumbebat 1666. d. 7. Mart. ardenti continua febris, tertio quoque die exacerbata magis, æger iuuenis 24. annorum, initio sensibilis læsionis actionum Da existente in 11. gr. ♄. Decurrebat febris tempora sua; Nox septimum diem antecedens erat inquieta, caput repletum & graue, inde sternutationes tres cum tussi, porro hæmorrhagia critica larga sequebatur, mane ex asse Da ex 11. gr. ♄. ad 11. gr. ♀. perueniente. Sequentibus horis pacata omnia & quieta, vires redibant, sed elapsa septimana ob præposterum diætæ ordinem in tertianam intermittentem incidebat.

Quoniam vero Da non æquis emetitur Zodiaci signa passibus, sed motu diurno vero modo 11. modo 12. modo 13. & plures gradus complet, prout in apogeo, vel perigeo, in signis longarum vel breuium ascensionum, in latitudine australi vel septentrionali versatur, hinc fieri non potest, ut singulis septenariis examussim critici procedant dies. Incidit enim ex hac ratione modo in finem 6ti, modo in 7. modo in 8uum diem. Vid. hanc in rem Argolum astron. l. 2. c. 14. p. 74. vbi, in morbi decursu, ait, si sedulo attendatur, cum Da maleficorum vel beneficorum corpori & radiis occurrerit, mira conspiciuntur in arte, certioresque prædictiones, quam ex Hippocratis aliorumque prognosticis.

Schema Phæleon Dx.

♈	♉	♊	♋	♌	♍	♎	♏	♐	♑	♒	♓	♈	♉
△	□	*		☽		*	□	△		♂		11	26
3. D. C.			4. D. C.			1. D. C.			2. D. C.				

Valeth hic Hippocraticum illud oraculum: ὅκ ἐλάχιστον μέρος συμβάλλεται ἀστρονομίῃ ἐς ἰητρικὴν, ἀλλὰ πᾶν πλεῖστον. Non minimam partem confert ad rem medicam astronomia, sed omnino plurimum. De aer. aq. & loc. s. 2. t. 1. p. 329. Et l. 1. de diæt. c. 2. t. 17. ἀστρον ἐπιτολὰς καὶ δύσιας γινώσκειν δεῖ, astrorum, ait, ortus & occasus cognoscere oportet.

C A P V T IV.

Differentias enucleat.

Eleganter Hippocrates de septim. part. f. 6. t. 11. ἐν πᾶσι τοῖσι χρόνοις τετέοισιν ἔνεστι πρὸς ἑκάστον πολλὰ μὲν συμφύροντα, πολλὰ δὲ πόλεμια. Ἐκ μὲν δὲ τῶν συμφύροντων αἱ ὑγίαιαι, ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων, οἱ θάνατοι. In omnibus his temporibus (diebus) insunt ad vnumquemque & utilia multa & hostilia multa. Ex utilibus sanitas contingit, ex contrariis mors.

Critici dies I. RATIONE GENERIS alii sunt 1. perfecte tales, & κατ' ἐξοχήν critici dicti, qui septenario ut plurimum communiter includuntur numero. Primas tenet septimus, post hunc potissimus est decimus quartus, & in casu producto dies vigesimus primus. Quibus nobilius elucet priuilegium, quod cum fide & salubriter iudicent, perfecte, manifeste & clare.

Subsequentibus vero diebus tanto magis efficacia delassatur, quanto magis receditur a principio, vnde hodie, obseruante Cass. Calder. l. c. post 21. diem acrioribus stimulis non exploramus crises.

2. Θεωρητοὶ, indices, qui signis quibusdam, v. g. coctionis, instare diebus criticis crisin præmonstrant, & hi statuuntur 4. 11. 17. Mouere enim intendit tum superior tum inferior causa in medio quadraturæ, tuncque materia dimidium dispositionis consequitur. Dies hi monstrant, morbum ad crisin tendere, eamque iam esse in via. Ita quartus est index septimi, vndecimus decimi quarti, 2. aphor. 24.

3. Παρεμπιπτόντες, intercidentes, intercalares, qui inter indicantes & criticos incidunt. Audiunt quibusdam promotorii, quia naturam ad expulsionem immaturam humorum irritant, & sunt 3. 5. 9. 13. 15. 19.

4. Vacui & medicinales vocantur reliqui, quibus tutius, natura quiescente, medicamenta propinantur, suntque 6. 8. 10. 12. 16. 18. dicti alias critici mali.

Quemlibet diem posse esse indicatorium & iudicatorium, prolixè exemplis Hippocraticis probat & dilucidat Sanctor. Sanctor. comm. in 1. aph. 22. quest. 89. p. 221. Variat enim tum morborum & naturæ vis, tum quoque cœlestes aspectus. Nihilominus frequentius contingunt critici dies die 7. 14. 21. quorum tempora si dimetian-

tur

tur & confocientur cum motu ὁ ἀεὶ exaëto, cum reliquorum planetarum aspectibus, resultabit inde vel malum vel bonum omen.

Philosophus physicor. l. 5. c. 6. morbi solutionem, quæ diebus vere criticis contingit, vult fieri κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν φυσικὴν, secundum naturalem alterationem. Quæ vero diebus non criticis, κατὰ τὴν βιάζον ἀλλοίωσιν, per violentam alterationem.

Quæ diebus criticis contingit crisis, bona ac fida iudicatur, quæ aliis, imprimis sexto die, mala, infida, imperfecta, periculosa, de quo inferius.

II. RATIONE SVBIECTI crebrius & tutius crisis & critici dies sperantur in iuuenibus, in quibus calor vegetus residet. In senibus a 40. ad 60. ætatis annum sperabiles non sunt crises κατ' ἐκρηγὴν ἢ κατ' ἀπόθῃσιν, per excretionem vel abscessum, ut ait *Duretus comm. in coac. p. 375.*

C A P V T V. Problemata ventilat.

Varia circa dies criticos agitantur ζητήματα. Nos aliquorum solum mentionem faciemus.

Vnde incipere debeamus criticos dies?

R. ab initio febris, *Gal. 1. de dieb. crit. c. 6.*

Aetius l. 5. c. 5. refert febris initium numerandum esse ab illo tempore, quo sensibilibiter læduntur actiones, id est, quo æger eget decubitu, non autem, quo decumbit: multi enim licet egeant decubitu, non tamen decumbunt: multi etiam delicati statim leuiori de causa decumbunt.

Hippocratem in enumeratione dierum in morbis vulgarem usum secutum, primum diem appellare totum illud tempus, ex quo æger laborare incepit, vsque ad occasum solis; reliquos vero subsequentes accipere a ☉is exortu, terminantes in occasum, late probat *Prosper Martian. comm. in l. de rat. viēt. acut. f. 4. vers. 162. Glacianus* tamen *l. c. p. 697.* contrarium euincere satagit.

Sed audiamus ipsum oraculum: Φυλάσσεσθαι δεῖ τὴν πρώτην ἡμέρην, ἐν ᾗ ἤρκεται ἀσθενέειν ὁ κάμνων, ἰδόντα τὴν ἀρχὴν ἐξῆς, καὶ ὅτε. Ἡγέεται γὰρ τὸ πρῶτον εἰδῆσαι. PRIMVM DIEM observare oportet, quo æger debilis esse cæpit, cognito principio ex quo, & quando. Precipuum enim hoc est, ut sciatur. *l. de viēt. acut. f. 46. c. 12.*

An etiam in nostris regionibus critici dies dentur?

Galenus l. 2. de dieb. crit. c. 7. testatur, se vna æstate quadringentos ægros vidisse, septimo & nono die iudicatos. Hodie vix vnum atque alterum occurrit exemplum, accuratius attendenti.

In frigidis & borealibus regionibus rarissime expectantur criticæ exacte euacuationes. Causam quod spectat, cur in nostro climate tam raro obseruentur exquisitæ crises, diebus criticis euenientes, nonnulli reiciunt in ipsarum regionum temperiem.

In nostræ Germaniæ regionibus, & præsertim sub nostro polo, & in nostro solo, quod climati 8. 9. & 10. a latitudine 49. gr. ad 54 gr. subiacet, rarius crises perfectæ ad salutem eueniunt, ait *Laurent. Eichstad. pedia astronom. sect. 3. p. 322.*

Optime sæpe laudatus *Prosper Martianus comm. in l. 2. de morb. sect. 2 vers. 194. p. 174.* continuo, inquit, medicamentorum refrigerantium vsu (propter febrim) incrassatis humoribus, corporibusque densatis, spontinæ euacuationes sæpe prohibentur, vt hæc non sit levis causa, cur nostris temporibus tam raro fiant crises, quæ frequentissimæ erant antiquis.

An in vulneribus, præcipue cerebri, attendendi critici dies?

Astrologi cerebrum peculiari modo Dæ dominio subiectum esse edicunt, vnde & nonnulli illud ad Dæ phases augeri & imminui censent.

Non inconueniens videtur, attendere tunc decretorios dies. Vulnera enim hæc, si magna sint, acutis morbis æquivalent sæpenumero, & tantum non semper febrim coniunctam habent, & his diebus iudicantur, spe ad salutem vel mortem facta, vnde & communiter diem xv. expectant chirurgi, donec nempe Dæ ad p̄nem peruenerit, quem si æger superuixerit, saluum esse de vita iudicium putant.

Hinc in testificandi ratione de vulneribus capitis, obseruandum etiam venit, quo die ab accepto vulnere secuta sit mors.

Rogerus ad centesimum diem vulnerum capitis periculum protendit. Legislatores ad 40. medici vero 15. qui communis est terminus acutorum simpliciter. *Vid. Rod. & Castro, l. 4. med. Polit. c. 11. p. 257.*

Cur sextus dies statuatur tyrannus?

Licet omnia recte habeant, vix tamen vnquam soluitur,
mor-

morbis , quando crisis die sexta facta est. *Erast. pralect. in 1. apb. 20.*

In hoc nihil κρίσιμον, nihil κρίνον, nec vlla sperabilis vitae salus apparet, *Duret. in coac. p. 167.* vnde septimus dies Regi, sextus Tyranno comparatur a *Galeno.*

Vnicum solum, ceu prodigio simile, exemplum bonae criseos, sexto die in virgine Larissæa factæ, prostat apud *Hipp. 3. epid. s. 3. agrosio 12.*

Causa huius est 1. ratione causæ remotæ. Quia raro vel nunquam tam subito iter suum emetitur, ut sexto die ad □ perueniat. 2. significatur ergo a posteriori, si die hac contingat extraordinaria crisis, humorum magnum esse vitium, quod naturam ante debitum tempus, prius, quam sufficiens instituta sit διαχώρησις, coctio, digestio, ad excretionem irritat, ut itaque quasi symptomaticam pro critica euacuationem coacta molietur.

Dato hoc, utique ut plurimum internecionem parit tyrannica sua vi, non tam dies, quam morbus.

Quod ad illud attinet, crises interdum quarta fieri die, id pariter ex hoc fundamento diiudicandum venit. Si enim vis præmineat morbi, & violentus impetus, utique natura, priusquam coctionis signa prodere possit, succumbit facile, præsertim quia tunc circiter ad *lem seu 60. gr. progressa est Quia. Si contra naturæ fortiora testimonia faueant, quid obstat, quo minus debilem hostem minori opera exstimulet?

Mutatione perficitur crisis, mutatio autem motu. Quorum morborum labores continenter, celeriter, & vehementer mouentur, citas etiam crises afferre solent.

An crisis & critici dies etiam competant morbis chronicis?

Cornel. Pleier. med. crit. Astrol. p. 42. dies critici, scribit, tam in chronicis attenduntur, quam in morbis acutis: & qui numerantur in chronicis, insequuntur motum solis, qui vero in acutis, imitantur motum lunæ.

R. 1. Si late vocabulum criseos sumatur, & chronicis attribui potest. 2. morbi, qui acutorum ideam æmulantur, subitamque interdum solutionem nanciscuntur, cum ταραχήν perturbatione quadam coniunctam, si præsertim illo tempore fiat, quo crises accidunt, criticis diebus desinere dici possunt.

Hoc modo *Cous* ad diem 30. 48. 60. 80. 100. *κρίσιμος* extendit dies, & erraticas quoque febres, quartanas, quintanas, septimanas, & nonanas, in quibus circuitibus iudicentur, confiderandum esse scribit 7. *epidem* f. 3. t. 38. 5. 42.

CAPVT VI. Porismata elicit.

1. *Chronicí morbi λύσει, acuti κρίσει terminantur.*

CIn illis sensim & sensim collecta materia pedetentim, quoque eliminatur, vnde per *ἐπίκρησιν* alterandum & purgandum. Solutio ad mortem in specie nominatur *μαρτυμὸς*, cum lenta tabe, lentoque excidio destruitur corporis œconomia.

2. *Non religiose expectanda crisis.*

Non tanti facienda sunt astra, vt penitus ad se vocent medicum, spretis, quæ in terra sunt, indicationibus, ne cum Thalete cœlum suspiciente in foueam deturbetur morborum artifex. Agere debet, quæ sui sunt officii, id est, naturæ inservire, quæ sicubi crisis instituere præsumatur, non turbanda in opere: contra vero non omne negotium naturæ committat, ne officio suo deficiens, vbi quam maxime expetebatur, & naturam turbet, & ægrum internecioni det. *Γνωθὶ καὶ ρὸν* obseruandum. Inutile esset medicina magisterium, si totum medendi negotium naturæ quasi vnice, non vero arti, nec eius præfecto committeretur, ait *Lang. miscell. curios. p. 8.*

Decumbebat æger studiosus tertiana continua: die quinto V.S. præsentibus indicationibus instituebatur, septimo emanebat exacerbatio febris.

3. *Nil mouendum die critico.*

Nihil magis periculosum, quam immatura medicina, ait *Seneca. Hippocrates l. 4. de morb. f. 21. t. 16.* medicamenta purgantia in diebus imparibus adhibita homines sæpe necasse scribit, humorem enim in corpore ægroti magis turbari in imparibus diebus.

Vigentibus morbis præstat quiescere. 2. *aph. 29.* Velificandum est naturæ, quæ si instituat *πεντημερόν*, & crisis efficiat, non turbanda in opere suo.

Non potest diuidere copias sine noxa magna, & metu succumbentiæ, ita vt & medicamento in actum deducendo, & morbo op-

bo oppugnando occupetur. Vnitæ vires fortiores disperfis, præfertim cum iam in conflictu fit cum morbo.

4. *Quæ iudicata sunt perfecte, nullo modo mouenda. 1. apb. 20.*

Si natura tempore iudicationis perfectam euacuationem materiæ morbificæ peragit, tunc nil penitus innouandum, nihil mouendum, sed omne penitus naturæ negotium est relinquendum.

Medicus naturæ minister tunc motum naturæ dominæ suæ obseruare, nihil ea operante temere mutare debet, nisi vt vel effractionem frænet, vel vt pigriorem exciter.

Interpretes nec lenientia, nec balnea, nec clysmata in hoc casu conuenire docent, quæ tamen alias benignitate sua omnino se commendant.

Si per criticam ἐφοδὸν dimissionem nacta sit febris, quis instituire vellet de nouo purgationem. Per τὸ κινεῖν enim alium mouere imprimis intelligitur.

5. *Non sola Da spectanda est.*

Colligenda sunt vota significatorum & promissorum. Sæpe malefici ♄ & ♂ criticos efficiunt lethales, benefici ♀ & ♃ vel mitigant infaustum omen, vel salutem inferunt.

Idem de stellis fixis insignioribus intelligendum venit, quas ipse Hippocrates obseruandas docet, de aer. aq. & loc. s. 30. l. 7. δεῖ δὲ, inquiens, καὶ τῶν ἀστέρων τὰς ἐπιτολὰς φυλάσσειν, καὶ μάλιστα τὴν κυνόσ, ἔπειτα ἀρκτὺρα, καὶ ἐπὶ πληάδων δύσει. Τὰ τε γὰρ νοσήματα μάλιστα ἐν ταύτησι τῇσιν ἡμέρησι κρίνεται. Oportet autem & astrorum exortus considerare, præcipue canis, deinde Arcturi & pleiadum occasum. Morbi enim in his maxime diebus iudicantur.

Quo de consuli potest Laurent. Eichstad. pad. astron. supr. cit. Pleier, med. crit. astrol. p. 85. seqq. Abrab. Auenexr. de dieb. crit. & alii.

C A P V T VII.

Inuectiuæ in crisin & criticos dies.

Galenus l. 1. de dieb. decret. c. 3. ægre fert proteruiam quorundam, inter quos fuit Asclepiades, qui dies criticos repudiabant, non alio argumento, nisi quod in virtute dierum eiusmodi non conuenirent medici antiquiores.

C. Celsus, *Medicorum Cicerō*, l. 3. c. 4. hac contra decretorios dies, elegantia magis, quam pondere grauiā, profert: Est autem, alia de diebus dubitatio; quoniam antiqui potissimum impares sequebantur, eosque, tanquam tunc de ægris iudicaretur, *κρίσιμους* nominabant. Hierant dies 3. 5. 7. 9. 11. 14. 21. ita vt summa potentia septimo, deinde quarto decimo, deinde vni & vigesimo daretur. Igitur sic ægrotos nutriebant, vt dierum imparium accessiones expectarent, deinde postea cibum quasi leuioribus accessionibus instantibus darent; adeo vt *Hippocrates*, si alio die febris defuisset, reciduiam timere sit solitus. Id *Asclepiades* iure vt vanum repudiauit; neque in vllō die, quia par aut impar esset, his vel maius vel minus periculum esse dixit. Interdum enim peiores dies impares sunt. &c.

J. B. *Helmontius de Blas hum.* §. 6. in infirmitatibus omnem naturæ conatum esse symptomaticum, pronunciat.

Idem monet, medicum crises negligere debere, nec optandas eas esse, sed anticipandas non expectandas, ne morbum in tempore superandi idonea negligatur occasio.

Faber panchym. l. 3. in arg. medico incumbere ait, vt morbos ante crisin, ac sine crisi alacriter curet.

Sed horum inuectiua non morantur rationales medicos, vt opinionem de diebus criticis conceptam dimittant.

Verum est, non spectari in nostris regionibus, vt olim, sæpius crises; id tamen non euincit, plane spernendos esse criticos dies.

In variolis quidem & morbillis medicus expellentia adhibet medicamina, sed his iuuat naturam, ad extimam superficiem materiam noxiam propulsantem.

Vno verbo, non vt diuinatores polliceri debent criticos dies medici, sed vt artifices.

Hæc de diebus criticis hac vice sufficiant.

DEO VNI TRINO GLORIA.

